

Förutsättningar för att ut avgifter för att använda skidspår som kommunen har iordningsställt

Av rättsfallet HFD 2012 ref. 70 följer att det *kan* vara förenligt med allemansrätten att ta ut avgifter för att använda skidspår som kommunen har iordningsställt.

Viktiga förutsättningar:

- Skidspåren ska kunna jämföras med en sådan *anläggning* som en markägare kan ta ut avgift för, av den som vill använda anläggningen. Det ska handla om *betydande insatser* i form av arbete och material som läggs ned för att ställa i ordning och underhålla skidspåren.
- Avgiftsbeläggningen *får inte medföra en begränsning av tillgänglighet* i övrigt till markområden inom vilka allmänheten fritt bör kunna färdas och vistas. Om området där skidspåren finns t.ex. stängs in, så att allmänheten inte kan röra sig fritt, kan det strida mot allemansrätten.

Högsta förvaltningsdomstolen i HFD 2012 ref. 70 (Mora kommun)

”Det är således fråga om betydande insatser i form av arbete och material som läggs ned för att ställa i ordning och underhålla skidspåren. Även de kostnader som är förbundna med dessa insatser har uppgetts vara betydande. Dessa insatser och kostnader är sammantagna av sådan omfattning att skidspåren i detta fall, tillsammans med de anordningar som ställts i ordning inom skidstadion, kan jämföras med en sådan anläggning på allemansrättsligt tillgänglig mark för vars begagnande en avgift kan tas ut.

Även om de särskilt anlagda skidspåren i detta fall alltså är av sådant slag att avgift i och för sig kan tas ut av den som nyttjar dem, måste emellertid också beaktas att de, till skillnad från flertalet andra jämförbara anläggningar, har en omfattande sträckning genom markområden inom vilka allmänheten fritt bör kunna färdas och vistas. *Vid en prövning mot allemansrättens grundläggande innebörd måste hänsyn därför också tas till om avgiftsbeläggningen medför en begränsning av dessa markområdens tillgänglighet i övrigt.*

Såvitt framgår av utredningen innebär inte avgiftsbeläggningen av de aktuella skidspåren någon sådan inskränkning i allmänhetens möjligheter till ett fritt friluftsliv inom de aktuella områdena. Kommunen har obestritt uppgett *att det inte finns något som hindrar allmänheten från att fritt vistas i området*, utan avgift åka skidor i den terräng där spåren löper och vid behov passera över skidspåren.”

Var går gränsen för vad som kan anses utgöra en anläggning?

Utifrån gällande lagstiftning och den rättspraxis som finns i dagsläget går det inte att dra några tydliga slutsatser om hur omfattande insatser som krävs för att ett skidspår ska kunna jämföras med en sådan anläggning som markägaren får ta ut avgift för. Av HFD 2012 ref. 70 framgår att det ska vara fråga om *”betydande insatser i form av arbete och material”*. I domen beskrivs de insatser Mora kommun utfört:

”Mora kommun röjer mark för de aktuella spåren, tillverkar och förstärker broar över diken och vattendrag och har försett spåren med elljus. Av utredningen framgår vidare att kommunen tillverkar och lägger ut konstsnö för att säkerställa spårens kvalitet och så gott som dagligen underhåller spåren även i övrigt. Kommunens uppgift om att det för Vasaloppsspåret och Hemusspåren är fråga om tillverkning av 20 000 kubikmeter snö, 1 300 nedlagda persontimmar för skötsel och tillsyn, 300 timmar körning av spårmaskin och 280 timmar körning med snöskoter har inte satts i fråga.”

Rättsläget är inte fullständigt utrett. Utifrån den rättspraxis som finns på området kan slutsatsen dras att följande krav bör kunna ställas för att ett skidspår ska uppnå anläggningsgrad:

- Relativt betydande insatser och kostnader har lagts ned i form av arbete, material, löpande underhåll med mera. Skidspåret ska vara ett resultat av ett nedlagt arbete som fortlöper över en längre tid och att spårets kvalitet rimligen skulle vara betydligt sämre om detta arbete inte utförts.
- Betalande användare bör kunna ställa krav och förvänta sig att viss kvalitet råder, utom vid omständigheter där spårhållaren inte kan råda över sin förpliktelse.

Vad gäller om någon använder skidspåren utan att betala den avgift kommunen fastställt?

Det framstår som tveksamt om straffrättsliga påföljder kan bli aktuella. Det är oklart om brottet ringa bedrägeri, i dagligt tal kallat snyltning, som regleras i 9 kap. 2 § 2 st. brottsbalken (BRB) kan bli tillämpligt i en situation där någon åker i ett anlagt skidspår utan att betala gällande avgift. Exempel på tjänster som omfattas av bestämmelsen är hyra av hotellrum, besök på restaurang, resa med buss, taxi eller tåg, film- och teaterföreställningar samt läkar- eller tandläkarbehandling. Avgörande är om nyttigheten tillhandahålls under förutsättning av kontant betalning.

Det finns möjlighet för kommunen att driva ett ärende om utebliven betalning av avgifter civilrättsligt, genom att ansöka om betalningsföreläggande hos kronofogden eller väcka talan i tingsrätt. Det kan dock bli svårt att styrka att någon faktiskt använt kommunens skidspår utan att betala avgiften. Om det ska införas någon form av kontroller behöver avvägningar göras i fråga om vilken typ av kontroller som är lämpliga och hur stora resurser det är rimligt att avsätta för detta.

Det framstår som oklart i vilken mån avgifter för skidspår kan betraktas som tvingande, mot bakgrund av att möjligheten att vidta åtgärder mot den som vägrar betala sannolikt är begränsade.

En alternativ lösning som vissa kommuner har valt är att be om en frivillig avgift, ett slags driftsbidrag. Inför att en sådan frivillig avgift införs kan det vara värdefullt att genomföra informationskampanjer, för att skapa förståelse för hur avgiften används och för att skapa möjligheter för vidareutveckling av skidspåret.